

В І Д Г У К

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України Бисаги Юрія Михайловича на дисертацію
Миколенка Віктора Андрійовича «Правова модернізація органів
прокуратури України в умовах європейської міждержавної інтеграції:
загальнотеоретичне дослідження», подану
на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за
спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія
політичних і правових учень**

Актуальність теми дослідження. Набуття чинності новим спеціальним Законом про прокуратуру актуалізує необхідність проведення ґрунтовних теоретичних, науково-практичних досліджень правового статусу прокуратури у відповідності до ухвалених положень з точки зору, в тому числі, порівняння його окремих елементів із відповідними інституціональними нормами законодавства європейських держав і виокремлення позитивного зарубіжного досвіду, який міг бути корисним у сучасних умовах розвитку української держави та інтенсифікації процесів реформи правоохоронної системи в цілому.

При цьому праці українських вчених здебільшого були зосереджені на дослідженні та науковому обґрунтуванні функціональної складової діяльності прокуратури України, її внутрішніх організаційних, теоретико-методологічних засад правового реформування органів прокуратури України, окремих питань взаємодії прокуратури з іншими правоохоронними та судовими органами, в той час як на сучасному етапі європейської міждержавної інтеграції України необхідним вбачається комплексний аналіз оптимальних шляхів удосконалення правового статусу прокуратури в контексті загальних європейських тенденцій інтернаціоналізації національного права, конституціоналізації міжнародних інституціональних

стандартів правоохоронної діяльності, інтенсифікації сприйняття національною правовою системою України європейських правових стандартів.

Отже, дисертація В. А. Миколенка є актуальним, важливим, цікавим авторським дослідженням молодосліджених та вкрай важливих для подальшого розвитку національної правової системи України проблем як теоретико-методологічного, так і практичного характеру.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дослідження ґрунтується на широкій, комплексній, взаємоузгодженій методології наукового пізнання, в основу якого покладено цілісну систему загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, призначених для отримання об'єктивних достовірних результатів, що мають наукову та практичну цінність для формування новітньої правової доктрини.

Теоретико-методологічною основою дослідження є система загальнонаукових та спеціальних юридичних методів дослідження, призначених для отримання об'єктивних достовірних результатів. Діалектичний метод став підґрунтям для розкриття єдності та протиріччя процесу реформування правоохоронної системи як важливого напрямку правового розвитку України (підрозділи 1.1, 1.2). Формально-юридичний метод дозволив проаналізувати чинне та попереднє правове регулювання організації та діяльності органів прокуратури України (підрозділи 2.2, 2.3, 4.3). Формально-догматичний метод сприяв дослідженню міжнародно-правових норм, які є основою процесів інтернаціоналізації національної системи права України в частині модернізації правового статусу прокуратури (підрозділи 3.1, 3.2, 4.1). Застосування порівняльного методу дозволило порівняти правовий статус прокуратури європейських держав, визначити позитивний досвід для подальшого удосконалення організації та діяльності органів прокуратури України (підрозділ 4.2). За допомогою методів системно-структурного та структурно-функціонального аналізу було

визначено місце і роль прокуратури у системі органів державної влади (підрозділ 4.3). Використання формально-логічного та логіко-семантичного методів дало змогу удосконалити понятійний апарат та посилити теоретичне осмислення правової природи модернізації прокуратури в умовах європейської міждержавної інтеграції (підрозділи 1.2, 4.3). Прогностичний метод було використано для визначення перспектив подальшого удосконалення правового статусу прокуратури та його окремих елементів у сучасних умовах європейської інтеграції та загальної правової модернізації (підрозділ 4.3). Комплексне застосування зазначених методів дозволило отримати певні висновки та розробити практично-прикладні рекомендації щодо удосконалення правового статусу прокуратури у сучасних умовах інтернаціоналізації національної системи права та інтенсифікації процесів європейської міждержавної інтеграції.

Комплексність і системність дослідження зазначеної проблематики демонструє структура, об'єкт та предмет дисертації В. А. Миколенка, які сформульовані вдало та демонструють ґрунтовний підхід автора до наукової розробки визначення подальших тенденцій правової модернізації органів прокуратури України на сучасному етапі.

На нашу думку, усі основні завдання дисертаційного дослідження В. А. Миколенка знайшли реальне розв'язання на належному науковому рівні. Відповідні висновки та пропозиції у роботі слід визнати достовірними, повними, цілеспрямованими та доцільними відповідно до поставленої науково-дослідницької мети.

Вважаємо, що є усі підстави для позитивної оцінки В. А. Миколенка як дослідника, який володіє основними методами правової науки, вміло поєднує теоретичні та практичні аспекти, акцентує увагу саме на тих питаннях та шляхах їх вирішення, які становлять фундамент удосконалення правового статусу прокуратури у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції.

В цілому, дисертація В. А. Миколенка, за нашим глибоким переконанням, є принципово новим дослідженням для сучасної теорії держави і права, оскільки вперше пов'язує проблематику модернізації органів прокуратури України з загальними тенденціями європейської міждержавної інтеграції.

Наукова новизна основних положень та висновків дисертації.

Дисертація становить якісне, системне дослідження правової модернізації органів прокуратури України у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції, підсумком якого є формулювання низки принципово нових висновків, узагальнень та пропозицій.

Вперше у вітчизняній юридичній науці в дисертації В. А. Миколенка визначено рекомендаційну форму впливу європейських правових стандартів на конституційне законодавство як найбільш юридично виправдану та оптимальну для здійснення правової модернізації національної правоохоронної системи у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції, яка полягає у тому, що зміни конституційного законодавства здійснюються за ініціативою самої держави, без будь-якого втручання, але зміст внесених змін зумовлюється вимогами суб'єкта впливу, а їх дотримання необхідно державі, яка реформує своє законодавство, для досягнення певних політико-правових цілей; сформульовано доктринальне визначення правової модернізації правоохоронної системи держави, під якою слід розуміти цілеспрямовану діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на удосконалення організації та діяльності системи правоохоронних органів держави як діалектично поєднаної цілісності у відповідності до сучасного стану суспільних відносин, що ґрунтується на універсальних та регіональних інституціональних стандартах, загальноновизнаних серед демократичних держав, основним принципом функціонування яких є принцип верховенства права; визначено найважливіші особливості правової модернізації національної правоохоронної системи, а саме: а) правова модернізація правоохоронної

системи не може стосуватися лише окремого її елемента, а повинна комплексно та взаємопов'язано охоплювати усю сукупність інститутів забезпечення правового порядку у суспільстві; б) метою правової модернізації правоохоронної системи є покращення іманентних якостей такої системи, тобто тих її характеристик, що притаманні їй *ipso facto*, виходячи з правоохоронної функції держави як такої; в) основним завданням будь-яких удосконалень та перетворень правоохоронної системи держави у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції є удосконалення правового забезпечення прав та свобод людини і громадянина як найвищої соціальної цінності, притаманної європейській правовій свідомості та правовій культурі, втілених у відповідних інституціональних стандартах організації та діяльності правоохоронних органів; г) правова модернізація правоохоронної системи ґрунтується на універсальних та регіональних інституціональних стандартах, загально визнаних серед демократичних держав, основним принципом функціонування яких є принцип верховенства права; д) правова модернізація правоохоронної системи є складовим елементом правового розвитку суспільства в цілому, а тому має враховувати та втілювати загальні тенденції та ціннісні орієнтири, що складають фундамент комплексної правової реформи, тобто удосконалення організації та діяльності правоохоронних органів, зокрема – прокуратури, не може відбуватися та бути ефективним поза або всупереч загальним суспільним перетворенням в рамках національної правової системи; обґрунтовано доцільність трансформації як найприйнятнішої у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції форми імплементації європейських стандартів організації та діяльності правоохоронних органів, яка дозволяє втілювати принципи європейського права з широким використанням національного термінологічного та мовно-текстуального інструментарію; сформульовано концептуальний підхід до імплементації міжнародних стандартів організації та діяльності прокуратури, що має діалектично поєднуватися з імплементацією відповідних інституціональних стандартів функціонування

інших правоохоронних та судових органів держави; окреслено функціональний зміст процесуального керівництва прокуратури у кримінально-правовій сфері, яке полягає в тому, що прокурор у цій сфері є не пасивним спостерігачем за діяльністю слідчого і дізнавача, а активним учасником розслідування, що відображає формування новітньої правової моделі прокуратури України як органу, який функціонує переважно у сфері кримінального судочинства; досліджено правові позиції та рекомендації Консультативної ради європейських прокурорів з точки зору їх систематичного впливу на сучасний стан реформування органів прокуратури України; визначено систему основоположних принципів, що є фундаментальною основою міжнародно-правових стандартів організації та діяльності прокуратури, до яких відносяться: професіоналізм; ефективність та відповідальність органів прокуратури; справедливість; гуманізм; об'єктивність; неупередженість; захист публічних (суспільних) інтересів та прав і свобод людини і громадянина; пріоритетність функціонування прокуратури в межах кримінальної юстиції; визначено основні моделі формування повноважень органів прокуратури України на підставі застосування функціональної моделі її діяльності.

Дисертаційне дослідження В. А. Миколенка має вагомим теоретичне та практичне значення, оскільки викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використаними: у науково-дослідних цілях – для подальшого опрацювання теоретико-правової та практичної проблематики удосконалення організації та діяльності органів прокуратури України; у правовій практиці – при розробці пропозицій щодо подальшого удосконалення правового статусу прокуратури України; у навчальному процесі – при підготовці відповідних розділів підручників і навчальних посібників з теорії держави і права, конституційного права України, конституційного права зарубіжних країн, порівняльного конституційного права, інтеграційного права, права Європейського Союзу.

В той же час в дисертації, як це властиво кожній якісній науковій творчій роботі, містяться окремі недоліки, положення, що викликають сумніви, дискусійні питання.

1. Як вбачається, окремої уваги у дисертації можна було б приділити теоретичним підходам до визначення сутності інституту представництва прокурором публічних інтересів. Зокрема, цікаво було б почути позицію автора щодо доцільності трактування вказаного інституту як самостійного в окремих процесуальних галузях або в якості комплексного міжгалузевого.

2. Слід було б дослідити докладніше проблемні питання, пов'язані з визначенням оптимальної організаційної структури органів прокуратури України у контексті теоретико-методологічних підходів до системи державних органів у сучасній правовій державі.

3. Серед спеціалізованих прокуратур окремо слід відзначити таку достатньо дискусійну категорію, як військові прокуратури. У цьому зв'язку хотілося б докладніше почути точку зору дисертанта щодо переваг та недоліків відновлення вказаного інституту у правоохоронній системі України.

4. Дослідження було б ще якіснішим з методологічної точки зору, якби автор присвятив більшої уваги особливостям взаємного впливу правової модернізації прокуратури та інших правоохоронних органів України, стисло охарактеризувавши загальні тенденції реформування у відповідності до європейських інституціональних стандартів судових органів, поліції, органів безпеки тощо.

5. На наш погляд, окремо у дисертації можна було б відобразити питання про теоретико-правовий зміст найважливіших принципів процесуальної діяльності прокурорів у судовому процесі.

Висловлені зауваження жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку запропонованого дисертаційного дослідження, є дискусійними та мають на меті спонукати до подальших наукових пошуків вирішення складних проблемних питань сучасного правового розвитку,

яким, безумовно, є питання про модернізацію організації та діяльності органів прокуратури України у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції.

Узагальнюючий висновок: дисертація Миколенка В. А. «Правова модернізація органів прокуратури України в умовах європейської міждержавної інтеграції: загальнотеоретичне дослідження» є оригінальним, системним, принципово новим для вітчизняної правової доктрини дослідженням важливої і дуже складної проблеми, яке відзначається глибиною аналізу, виваженістю і логічною послідовністю отриманих висновків, узагальнень, висловлених практичних пропозицій та відповідає вимогам, встановленим у Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 р., а її автор – Миколенко Віктор Андрійович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Офіційний опонент

завідувач кафедри конституційного права

та порівняльного правознавства

Ужгородського національного університету,

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України

Ю. М. Бисага

